

Abdullayev Dilshodbek Yuldashali o'g'li
University of Business and Science o'qituvchisi
abdullayevdilshodbek1992@mail.ru
+99897-214-48-08

YUQORI SINIF O'QUVCHILARIDA FAOL FUQAROLIK POZITSIYASINI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI

Annotatsiya: Maqolada umumta'lim maktablarida "Tarbiya" fani vositasida yuqori sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirish orqali yoshlarni faol fuqarolik ruhida tarbiyalashning nazariy-amaliy tahlili haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: Fuqaro; fuqarolik; fuqarolik tarbiyasi; faol fuqaro; fuqarolik pozitsiyasi; statistika; tahlil; natija; metodologiya.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ АКТИВНОЙ ГРАЖДАНСКОЙ ПОЗИЦИИ У СТАРШКОЛНИКОВ

Аннотация: В статье говорится о теоретическом и практическом анализе воспитания молодежи в духе активной гражданственности через развитие активной гражданской позиции у старшеклассников средствами науки «Образование» в общеобразовательной школе.

Ключевые слова: Гражданин; гражданство; гражданское образование; активный гражданин; гражданская позиция; статистика; анализ; результат; методология.

EFFEKTIVNOST FORMIROVANIYA AKTIVNOY GRADHANSKOY POSITSII U STARSHKONNIKOV

Annotation: V state govorit'sya o theoretical and practical analysis of youth education and active citizenship through the development of active citizenship and senior class means of science "Obrazovanie" in public education school.

Key words: Citizen; citizenship; hrajdanskoe obrazovanie; aktivnyy grajdanin; civil position; statistics; analysis; result; methodology.

KIRISH.

O'zbekistonda umumta'lim maktablarida o'quvchilarni fuqarolik ruxida tarbiyalashning muhim bosqichi bo'lib, maktab ta'limi o'quvchini ijtimoiy munosabatlar tomon yo'naltiradi, o'z burchini anglab etish va jamiyat hayotida faol ishtirok etish imkoniyatini yuzaga keltiradi.

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev yoshlar tarbiyasi xususida so'z yuritib ta'kidlaganlaridek: "Kelajakda yoshlar bilan ishlash masalasi ijtimoiy

siyosatimizning ustuvor vazifalaridan biri bo'lib, bu borada keng ko'lamli chora-tadbirlar dasturini amalga oshirishni takozo etadi. Agar biz yoshlar tarbiyasi bilan, ...muntazam shug'ullanib, bu masalani joy-joyiga qo'ymasak, ertaga kech bo'lishi mumkin. Nega deganda, farzandlarimiz ertaga bizga yo tashvish olib keladi, yo manfaat olib keladi. Lekin biz bolalarimizning haqiqiy vatanparvar bo'lishi, ertaga bizga elkadosh, ko'makdosh bo'lishi uchun qilayotgan ishlarimiz hali etarli emas" [1].

Bugungi kunda Respublikamizda umumiy o'rta ta'lim sohasida me'yoriy-huquqiy bazani tubdan takomillashtirish, ilg'or xorijiy tajribalar, ilmiy ishlanmalar va texnologiyalarni maktab faoliyatiga integratsiya qilish, ta'lim oluvchilarga chuqur nazariy bilim, malakalar va amaliy ko'nikmalar berishga, odobli, axloqiy fazilatlariga ega, yuksak ma'naviyatli, shu bilan birga bilimdon, zukko, ruhan va jismonan sog'lom, keng dunyoqarash va tafakkurga ega, zamonaviy kasb-hunar egasi bo'lgan vatanparvar yoshlarni tarbiyalashga, shuningdek ularning umumta'lim va kasbiy bilim, malaka hamda ko'nikmalarini shakllantirishga, qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan konseptual islohotlar amalga oshirilmoqda. Haqiqiy barkamol va ma'naviyatli insonda jamiyatdagi barcha manfaatlar va ehtiyojlarni muvofiqlashtirishga intilish, bu faoliyatni u xuddi o'zining umri mazmunidek his qilish xarakteri shakllanadi[2]. Xulosa qilib aytganda o'tmish, hozirgi zamon va kelajakni uyg'unlashtiruvchi qadriyatlar tizimi biz qurayotgan demokratik, fuqarolik jamiyatining poydevori bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI:

Mamlakatimizda o'quvchi yoshlarda faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari O.Musurmonova, A.Akramov, B.Abdullayeva, A.Asqarov, Sh.Baratov, N.Djamilova, A.Begmatov, O.Jamoliddinova, X.Ibragimov, J.Yo'ldoshev, M.Quronov, M.Qaxxarova, A.Mavrulov, N.Muslimov, D.Ro'ziyeva, X.Tojiboyeva B.Xodjayev, G.Tulenova, Sh.Sharipov, Sh.Shodmonova, G'.Shoumarov, N.Egamberdiyeva, E.Yusupov kabi olimlar tomonidan tadqiq etilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Tadqiqot natijalarining ilmiy ahamiyati ummumta'lim maktablarida yuqori sinflarda "Tarbiya" fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarda faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish maqsadini belgilash imkoniyatlari mavjud bo'lgan barcha mavzular qamrab olindi.

Tajriba-sinov ishlarining maqsadi shaxsga innovatsion texnologiyalar vositasida "Tarbiya" fani imkoniyatlaridan foydalangan holda yuqori sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishni ta'minlovchi innovatsion ta'lim texnologiyalari va pedagogik shart-sharoitlar hamda ulardan samarali foydalanish etib belgilandi.

Tajriba-sinov ishlarini o'quv-metodik va tashkiliy jihatdan tashkil etish maqsadida o'quvchilarda faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan maxsus dars ishlanmalari va darsdan tashqari o'tkaziladigan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar rejasi ishlab chiqildi.

TAHLILLAR VA NATIJALAR.

Tajriba-sinov ishlarining shakllantiruvchi bosqichida yuqori sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishga qaratilgan umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlari, "Umumiy o'rta ta'lim muassasalari o'quvchilari uchun "Tarbiya" fani konsepsiyasi, "Tarbiya" fani malaka talablari, o'quv dasturlari va o'quv rejalari asosida "Tarbiya" fani metodik ko'rsatma, o'quv-metodik majmua, o'quv-uslubiy ta'minoti hamda darsdan tashqari olib boriladigan tadbirlar rejasi ishlab chiqildi.

O'quvchilarda faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirish darajalarini baholash mezonlari tanlandi.

Faol fuqarolik pozitsiyasining tugal yoki to'kis ekanligini quyidagi mezonlar vositasida talqin qilish mumkin:

1. Agar fuqarolik pozitsiya hali shakllanmagan, fuqarolik xususiyatlari, o'z haq-huquqlari uchun kurashish istagi to'liq namoyon bo'lmasa fuqarolik pozitsiyasining eng quyi darajasi namoyon bo'ladi.
2. Fuqaro o'z haq-huquqlari uchun kurashishga moyil bo'lsa, u haqda o'z bilim va qobiliyatini namoyon qilishga tayyor bo'lsa, bunda fuqarolik pozitsiyasining o'rta darajasi namoyon bo'ladi.
3. Agar o'quvchida fuqaroviy xususiyatlar hamda faol fuqarolik pozitsiyasi to'liq shakllangan, o'z haq-huquqlari uchun amaliy harakatga kirish ishtiyoqi yaqqol namoyon bo'ladigan bo'lsa uni yuqori darajada fuqarolik pozitsiyasiga ega shaxs sifatida talqin etish mumkin.

Baholash mezonlari uchun quyidagi ko'rsatkichlar asos qilib olindi:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi mazmuni va mohiyatini bilish darajasi.
2. O'quvchida vatanparvarlik hissining namoyon bo'lishi.
3. O'zini fuqaro sifatida ijtimoiy his etishi.
4. Ustuvor hayotiy qadriyatlari va maqsadlari.
5. Fuqarolik pozitsiyasi va uni amalga oshirish omillari haqidagi tasavvurlari.
6. Fuqarolarning huquqlarini bilishi va undan foydalanish malakasi.
7. Fuqarolarning majburiyatlari va unga munosabati.
8. O'quvchining ijtimoiy-siyosiy, huquqiy faolligi.
9. O'quvchining huquqiy bilimdonligi.
10. Davlat va jamiyatda bo'layotgan o'zgarishlar, islohotlarga munosabati.

SHuningdek, o'quvchilarning "faol pozitsiya" tushunchasi mohiyatini anglab etishlarini aniqlash uchun quyidagi mezonlar belgilandi:

- o'z hayotiga yangicha nioh tashlashga tayyorgarligi;
- dolzarb muammolarni payqashga tayyorgarligi;
- mavjud muammolarni mustaqil hal etishga harakat qilishi;
- ijtimoiy-siyosiy faoliyatning boshqa sub'ektlari bilan birgalishaib ish ko'rishga tayyorligi;
- hayotiy maqsadlarga mustaqil erishish jarayonida o'z mayllarini tiyishga intilishi.

Tajriba-sinov ishlarining shakllantiruvchi bosqichida yuqori sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish maqsadida tajriba sinflarida ishlab chiqilgan dars va darsdan tashqari ta'limiy, madaniy, ma'rifiy-tarbiyaviy ishlar amalga oshirildi.

UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUVCHILARDA FAOL FUQAROLIK POZITSIYASINI RIVOJLANTIRISHGA YO'NALTIRILGAN MA'NAVIY-MA'RIFIY CHORA-TADBIRLAR REJASI

No	Ma'naviy-ma'rifiy chora-tadbirlar	Amalga oshirish mexanizmi	Mas'ullar, hamkorlar
1.	«Vatanga xizmat — oliy fazilat» mavzusida davra suhbati	O'quvchilarda Vatanga sadoqat, mardlik va jasurlik xislatlarini tarbiyalash maqsadida harbiy qismlar va harbiy ta'lim muassasalari bilan ma'naviy-ma'rifiy yo'nalishlarda hamkorlikni yo'lga qo'yish. Harbiy qism ofitserlari, serjantlari va Qurolli Kuchlar faxriylari ishtirokida uchrashuv tashkil qilish.	YOshlar etakchisi, sinf rahbarlari
2.	"Zamondosh" o'quvchilar ijodiy teatr-studiyasini tashkil etish	Iste'dodli o'quvchilar ishtirokida Vatan tarixi va qahramonlari hayotini sahnalashtirish	
	"O'zbekiston - mening Vatanim!" mavzusida ijodiy ishlar tanlovi	Maktab o'quvchilari o'rtasida ijodiy ishlar tanlovini (she'r, hikoya, tasviriy san'at va boshqa) o'tkazish.	
3.	«YAngi	Taniqli arboblal, sportchilar va	

	O'zbekistonning munosib avlodlari» mavzusida ijodiy uchrashuv tashkil etish.	boshqa sohalarning ilg'or vakillari bilan uchrashuvlar tashkil etish.	
4.	«Davlat ramzlari — faxrim, g'ururim» mavzusida adabiy-badiiy tadbir tashkil etish	Tadbir davomida o'quvchilarga mashg'ulot o'tkazish uchun uslubiy materiallarni tayyorlash (ma'ruza matni, taqdimot, badiiy va hujjatli filmlar).	
5.	“Deputat va yoshlar” mavzusida uchrashuv tashkil etish	Deputatlarning maktabga tashrifini uyushtirish.	
6.	“Konstitutsiya – baxtimiz qomusi” mavzusida intellektual bellashuv tashkil etish.	Sinflararo bellashuv tashkil etish	
7.	“Mustaqillik davri qahramonlari” mavzusida media mahsulotini yaratish oyligini o'tkazish	Zamonamiz qahramonlari haqida ijtimoiy videoroliklar va maqolalar tayyorlab, ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlarda yoritish.	
8.	«Kim yurtiga sodiq bo'lsa, mendirman o'sha!» shiori ostida sport musobaqalarini o'tkazish	Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida milliy qahramonlarning jasoratlari bo'yicha sport o'yinlarini tashkil qilish.	
9.	“Mening fuqarolik burchim” mavzusida taqdimotlar tanlovini tashkil etish	O'quvchilar o'rtasida volontyorlik faoliyatini yo'lga qo'yish.	
10.	“Zamonamiz qahramonlari” mavzusida videoroliklar tanlovini tashkil etish.	Tarixiy, adabiy hamda zamonamiz qahramonlari haqida turkum risolalar, animatsion, hujjatli va badiiy filmlar, roliklar yaratish.	

11.	«Uch avlod uchrashuvi» loyihasida muloqot o'tkazish	Urush va mehnat faxriylari, iste'fodagi harbiylar ishtirokida uch avlod uchrashuvlarini tashkil etish. O'z sohasida yuqori natijalarga erishgan madaniyat, adabiyot, san'at va fan arboblari, tadbirkorlar ishtirokida «maktabbay» tizimida uchrashuvlar o'tkazish.	
12.	“Faol fuqaro – barqaror va farovon jamiyat bunyodkori” mavzusida sayohat-darslar o'tkazish.	O'quvchilarni mamlakatimizda ilmiy va ijodiy maktab yaratgan atoqli olim va ijodkorlarning uy-muzey hamda ishxonalariga sayohatga olib borish.	
13.	«Men — YAngi O'zbekiston farzandiman!» mavzusida davra suhbatini tashkil etish.	YAngi O'zbekistonning ma'naviyat maskanlariga sayohatlar uyushtirish, suhbatlar o'tkazish.	
14.	«Sohibqiron Amir Temur — markazlashgan milliy davlatchilik asoschisi» g'oyasi asosida o'quvchilar ongida yurt ozodligi uchun kurash, xalqparvarlik, va bunyodkorlik tuyg'ularini tarbiyalash.	«Temur tuzuklari» asari asosida o'quvchilar o'rtasida «Zakovat» intellektual o'yinlarini o'tkazish.	
15.	«Amir Temur va Temuriylar ibrati» mavzusida davra suhbatlari tashkil qilish.	Adabiyotshunos va tarixchi olimlar bilan uchrashuvlar tashkil etish.	
16.	“Vatan taqdiri – mening taqdirim”	Jadidchilik namoyandalarining ma'naviy-axloqiy tarbiyaga oid	

	mavzusida uchrashuv tashkil qilish.	qarashlarini pedagogik amaliyotga joriy etish bo'yicha seminar va davra suhbatlarini tashkil etish.	
17.	«Bir tahdidga besh zarba» texnologiyasi asosida seminar-treninglar tashkil qilish.	o'quvchilarda Internet jahon axborot tarmog'idan foydalanish madaniyatini shakllantirishga qaratilgan o'quv-seminarlar, treninglar tashkil qilish.	
18.	«Jaholatga qarshi ma'rifat» mavzusida taniqli uchrashuvlar uyushtirish.	taniqli diniy ulamo va mutaxassislar bilan uchrashuvlar uyushtirish.	
19.	“Ma'naviyatga tahdid – milliy tiklanish kushandasi” mavzusida o'quv seminari tashkil etish	Badiiy filmlar namoyish qilish	

Tajriba-sinov ishlari natijalari va matematik-statistik tahlili

Yakunlovchi tajriba bosqichida tajriba-sinov va nazorat guruhlarida ishlab chiqilgan o'quvchilarda faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirish modelidan foydalanishga oid metodikaning hamda ishlab chiqilgan o'quv-uslubiy ta'minot samaradorligi, hamda, o'quvchilarda faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlanganlik darajasi bo'yicha ishlar olib borildi. Yakuniy natijalarni amaldagi tadbir'ini, yakuniy natijalarni umumlashtirilib, matematik-statistik tahlil qilindi va rasmiylashtirildi.

Yuqori sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirish maqsadida olib boriladigan ta'limiy, ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ishlar natijasida kamol topgan fuqaro o'zida quyidagi sifatlarni namoèn eta olishi lozimligi isbotlandi:

- fuqarolik burchini bajara olish (o'z Vatani, xalqi, ota-onasi oldidagi majburiyatni his eta olish) qobiliyatiga egalik;
- milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'usiga ega bo'lish;

- davlat Konstitutsiyasi, davlat hokimiyati organlari, mamlakat Prezidenti hamda davlat ramzlari (gerb, bayroq va madhiya)ga nisbatan hurmatda bo'lish; - mamlakat taqdiri va istiqboli uchun javobgarlik, mas'ullik;
- ijtimoiy huquqiy hamda axloqiy me'èrlarga nisbatan hurmat va itoatda bo'lish;
- mamlakat milliy boyliklarini asrash, ularni ko'paytirish haqida qayg'urish;
- davlat tili, milliy madaniyat va an'analarga sodiq, ularga nisbatan ehtièkorona munosabatda bo'lish, ularni asrash;
- ijtimoiy faollik;
- demokratik tamoyillarga amal qilish;
- atrof-muhitga nisbatan ehtiyotkorona va mas'uliyatli munosabatda bo'lish; - fuqarolarning huquq va burchlarini hurmat qilish;
- huquqiy ong va fuqarolik madaniyatiga ega bo'lish;
- to'g'riso'z, adolatli, muruvvatli, mehribon bo'lmish;
- o'z faoliyati va xatti-harakatiga nisbatan mas'uliyatli bo'lish;
- baynalminallik, o'zga mamlakatlarning xalqlariga nisbatan hurmatda bo'lish.

Yuqorida ta'kidlanganidek, tajriba-sinov ishlari uchun yuqori sinflar hisoblangan 10-11-sinflar belgilab olindi, o'qituvchilar jamoasi shakllantirildi. Tajriba-sinov ishlarida Namangan viloyati , Farg'ona viloyati , Andijon viloyati umumta'lim maktablarining 482 nafar o'quvchisi respondent sifatida jalb etildi. Natijalarni hisoblash uchun 244 nafar tajriba va 238 nafar nazorat guruhlari natijalari asos sifatida olindi.

Tajriba sinov ishlari 3 bosqichda amalga oshirildi. Ta'kidlovchi tajriba-sinov bosqichida tajriba guruhida ham, nazorat guruhida ham 10-11 sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishning pedagogik mexanizmi bo'yicha samaradorlik darajasini aniqlash ko'rsatkichlari aniqlandi.

Tadqiqotning samaradorligini ob'ektiv baholash maqsadida nazorat sinfi uchun ham respondentlar tasodifiy tanlash yo'li bilan jalb etildi.

Tajriba so'nggida olingan yakuniy miqdor ko'rsatkichlari 3.2.1-, 3.2.2-, 3.2.3- jadvallarda keltirib o'tilgan.

3.2.1-jadval

Yuqori sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishning pedagogik mexanizmi bo'yicha samaradorlik darajasini aniqlash ko'rsatkichlari

Mezonlar	Tajriba guruhlari (244 nafar respondent)						Nazorat guruhlari (238 nafar respondent)					
	yuqori		o'rta		quyi		yuqori		o'rta		quyi	
	T.a.	T.s.	T.a.	T.s.	T.a.	T.s.	T.a.	T.s.	T.a.	T.s.	T.a.	T.s.
1. O'zbekiston Respublikasi	68	128	99	76	77	40	62	66	98	94	78	78

Konstitutsiyasi mazmuni va mohiyatini bilish darajasi.												
2.O'quvchida vatanparvarlik hissining namoyon bo'lishi.	66	12 6	95	78	83	40	64	68	96	92	78	78
3. O'zini fuqaro sifatida ijtimoiy his etishi.	69	12 5	96	77	79	42	64	67	100	93	74	78
4.Ustuvor hayotiy qadriyatlari va maqsadlari.	65	12 9	98	75	81	40	62	68	97	95	79	75
5.Fuqarolik pozitsiyasi va uni amalga oshirish omillari haqidagi tasavvurlari.	67	12 6	97	74	80	44	63	66	99	91	74	81
6. Fuqarolarning huquqlarini bilishi va undan foydalanish malakasi.	66	12 8	95	76	83	40	61	69	98	92	79	77
7.Fuqarolarning majburiyatlari va unga munosabati.	67	12 5	99	77	78	42	65	65	98	94	75	79
8. O'quvchining ijtimoiy-siyosiy, huquqiy faolligi.	68	12 9	98	75	78	40	63	64	97	93	78	81
9.O'quvchining huquqiy bilimdonligi	65	12 8	97	78	82	38	62	70	99	94	77	74
10.Davlat va jamiyatda	69	12 6	96	74	79	44	64	67	98	92	76	79

bo'layotgan o'zgarishlar, islohotlarga munosabati.												
Umumiy o'rtacha	67	127	97	76	80	41	63	67	98	93	77	78

Izoh: T.a. – tajriba avvalida, T.s. – tajriba so'nggida.

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinadiki, yuqori sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishning pedagogik mexanizmi bo'yicha tajriba guruhidagi samaradorlik ko'rsatkichlari nazorat guruhidagi ko'rsatkichlardan sezilarli darajada yuqoriligini kurish mumkin.

Tajribadan avvalgi (T.a.) va tajriba so'ngida (T.s.) ma'lumotlarni umumiy jadvalini sinflar kesimida keltiramiz(3.2.2-jadval).

Yuqori sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishning pedagogik mexanizmi bo'yicha samaradorlik darajasini shakllantirish bo'yicha tajribadan avvalgi (T.a.) va tajribadan keyingi (T.s.) ma'lumotlarni umumiy jadvali

3.2.2-jadval

№	Tajriba va sinov ob'ektl ari	Respondentlar	Nazorat guruhlari						Respondentlar	Tajriba guruhlari					
			yuqori		oʻrta		Quyi			yuqori		oʻrta		quyi	
			T. a.	T. s.	T. a.	T. s.	T. a.	T. s.		T. a.	T.s.	T. a.	T. s.	T. a.	T. s.
1	10- sinf	114	30	33	46	44	38	37	118	33	61	44	37	41	20
2	11-sinf	124	33	34	52	49	39	41	126	34	66	53	39	39	21
Jami		238	63	67	98	93	77	78	244	67	127	97	76	80	41

Jadvaldagi natijalar tahlil qilinib, sinov va nazorat guruhlari taqqoslandi (3.2.3-jadvalga qarang).

3.2.3-jadval

Yuqori sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishning pedagogik mexanizmi bo'yicha ma'lumotlarning solishtirma jadvali

Nazorat	Tajriba va sinov ob'ektlari	Yuqori	o'rta	quyi	Jami
	10-sinf o'quvchilari uchun	61	37	20	118

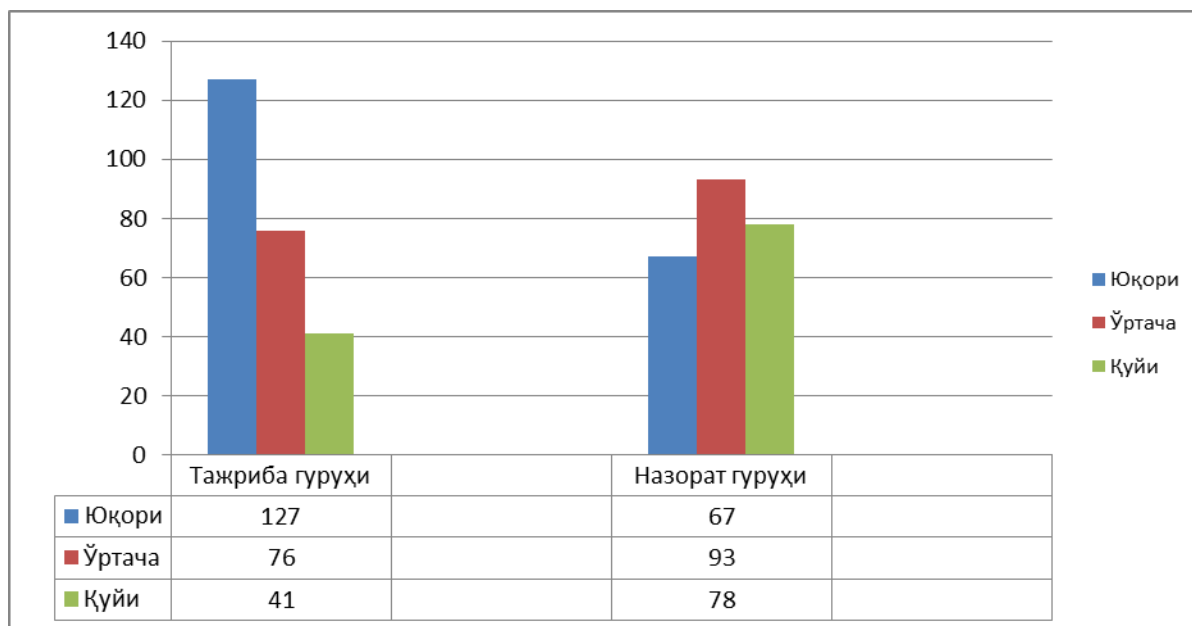
guruhi	11-sinf o'quvchilari uchun	66	39	21	126
	Jami	127	76	41	244
Tajriba guruhi	Tajriba va sinov ob'ektlari	Yuqori	o'rta	quyi	Jami
	10-sinf o'quvchilari uchun	33	44	37	114
	11-sinf o'quvchilari uchun	34	49	41	124
	Jami	67	93	78	238

3.2.4-jadval

Yuqori sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishning pedagogik mexanizmi bo'yicha miqdoriy ko'rsatkichlar (son va foizlarda)

Guruhlar	O'quvchilar soni	O'zlashtirish natijalari (% da)		
		Yuqori	o'rta	Quyi
Tajriba guruhlar	244	127 52	76 31	41 17
Nazorat guruhlar	238	67 28	93 39	78 33

Tajriba-sinov natijalari tahliliga ko'ra, tadqiqot jarayoniga jalb etilgan tajriba guruhdagi o'quvchilarda nazorat guruhi o'quvchilariga nisbatan bilim, ko'nikma va malakalar samarali tarkib topganligi aniqlandi. Ushbu holatni ob'ektiv baholash uchun statistik tahlil amalga oshirildi, aniqlangan xulosagina tajriba-sinov ishlarining ilmiy, pedagogik, texnologik va metodik jihatdan to'g'ri hamda samarali olib borilganini tasdiqlaydi. Tajriba-sinov yakunida statistik tahlilni amalga oshirish uchun Student va Pirson metodlari tanlandi. Mazkur metod ikki guruhda qayd etilgan ko'rsatkichlarni aniqlash va ob'ektiv baholash imkoniga egadir. Matematik-statistik metodning mohiyatiga ko'ra, tajriba va nazorat guruhlarida qayd etilgan ko'rsatkichlarni statistik tanlanmalar sifatida belgilanib yuqori, o'rta va quyi darajalar bo'yicha variatsion qatorlarni hosil qilish lozim bo'ldi. Ushbu statistik qatorlarga mos kelgan diagramma quyida keltirilgan (3.1-rasmga qarang):

XULOSALAR.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash mumkinki, Olingan natijalardan yuqori sinf o'quvchilarida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishning pedagogik mexanizmi bo'yicha samaradorlikni baholash mezonining birdan kattaligi bilan va bilish darajasini baholash mezonining noldan kattaligi orqali ko'rish mumkin. Bundan ma'lumki, tajriba guruhidagi o'zlashtirish ko'rsatkichi nazorat guruhidagi o'zlashtirishdan yuqori ekan.

Demak, tadqiqot natijalari bo'yicha o'tkazilgan va dissertatsiyada keltirilgan statistik tahlillar tajriba-sinov ishlari samarador ekanligini(13,3%ga) va bizning ko'zlagan maqsadimiz tasdiqlanganini ko'rsatadi.

ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T.: «O'zbekiston», NMIU, 2017 y. – 91-bet..
2. Umumiy o'rta ta'lim muassasalari o'quvchilari uchun "Tarbiya" fani konsepsiyasi. Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 6-iyuldagi 422-son qaroriga 3-ilova
3. Mavlonova R.A. va boshqalar. Umumiy pedagogika. Darslik. – T., "Innovatsion rivojlanish" nashriyot-matba uyi, 2020. – 528 b.
4. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. – T., "Sano-standart" nashriyoti, 2017. – 416 b.
5. Xasanboyev J., To'raqulov X., Alqarov I., Usmonov N. Pedagogika. – T.: "Noshir", 2011.- 198 b.